

Іван БЕЗЕНА,

завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
кандидат філософських наук, доцент

Еліна ЗАРЖИЦЬКА,

методист комунального закладу
вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради,
дитяча письменниця, член НСПУ

ГІБРИДНІ ВИКЛИКИ ВІЙНИ Й УКРАЇНСЬКОМОВНИЙ КОМУНІКАТИВНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Мирне життя українського народу та освітній простір України постали перед зовнішнім викликом країни-агресора, який, крім воєнних дій, поширює свої пропагандистські наративи щодо української мови та культури. Війна та імперські прагнення окупанта на українській землі оголили потребу в посиленні українськомовного простору національного суспільства, яке було в певному роздвоєнні через маніпулювання європейськими цінностями щодо мов у суспільному просторі української держави. Мова, культура й освіта постали одним із об'єктів російської інформаційної агресії та інформаційним полем активного ідеологічного протистояння в контексті ідей «руського мира».

Наше дослідження проведено в рамках НДР за темою: «Особистість в освітньому середовищі сучасного суспільства»/ "Personality in the Educational Environment of Modern Society", яка зареєстрована в ДНУ «УкрЕНТЕІ» реєстраційний номер 0123U104510 від 07.11.2023 р. Мета дослідження полягає в аналізі взаємозв'язку між індивідуальною гармонійною особистістю та сучасним формаційним розвитком середньої освіти в рамках сучасного суспільства, спрямованого на розвиток мовленнєвих і читацьких компетентностей.

Уся організаційно-методична робота педагогічної спільноти Дніпропетровщини здійснюється за напрямками освітньої й виховної діяльності в контексті мовно-літературної галузі освіти молоді:

1) *навчально-дослідницька діяльність* (яка спрямована на поглиблене вивчення української мови та літератури в її синхронічному та діяхронічному аспектах; навчально-виховні та науково-практичні заходи, що сприяють утвердженню, популяризації й дослідженню української мови та літератури; глибинне дослідження історії розвитку української мови і літератури та її діалектизми; здійснення дослідницьких розвідок й освітніх проєктів за навчальними програмами змісту шкільної освіти, дослідження в рамках МАН України та суб'єктів освітньої діяльності);

2) *культурно-просвітницька діяльність* (яка спрямована на розбудову різноманітних каналів суспільної комунікації (творчі й наукові зустрічі, круглі столи з науковцями та освітянами, діячами культури, письменниками, громадськими активістами, проведення публічних дискусій, освітніх тренінгів, конференцій, семінарів, презентацій просвітницьких питань розвитку індивідуальної мовленнєвої культури тощо; підтримка місцевих і регіональних громадських ініціатив, спрямованих на популяризацію й вивчення української мови та літератури; відзначення народних та державних свят (Міжнародного дня рідної мови, Дня української писемності, Дня слов'янської писемності тощо, ювілейних дат українських мовознавців, письменників, громадських і культурних діячів; системна робота з популяризації української мови та літератури);

3) *експозиційна діяльність* (яка спрямована на проведення тематичних виставок української культури, матеріальної і нематеріальної спадщини Дніпропетровського регіону, територіальні й регіональні етноконкурси, науково-дослідницькі презентації за різними культурно-освітніми напрямками тощо) [1], про які ми вже повідомляли громаду раніше, але вказані заходи є актуальними й сьогодні, оскільки суспільство цікавиться такими заходами і діяльність завжди перебуває в зоні уваги. В умовах війни значно актуалізується питання активної комунікації між громадами, регіонами, у площині міжкультурного діалогу, який стає дієвим засобом єдності й міцності українського полікультурного народу.

Окреслені просвітницько-культурні заходи надають змоги педагогічним колективам та здобувачам освіти долучитися до регіональних/місцевих громадських культурологічних платформ з розвитку/дослідження матеріальної і нематеріальної спадщини територіальних громад Дніпропетровської області. В окреслених контекстах, на наше переконання, є творча й стратегічна дослідницька та педагогічна думки, що сучасний глобальний цифровий світ, створений людиною, значно впливає на розвиток особистості, надає можливості для

прокладання індивідуальних шляхів становлення традиційних загальнолюдських цінностей й долучення молодого покоління українців до соціокультурної спадщини, мовно-літературного середовища суспільства, індивідуального розвитку й самореалізації.

Стало зрозумілим, що українська політична нація, яка сьогодні досліджує українську літературу й активно читає, стає високоінтелектуальною, отримує широкий простір для ефективного життєвого людського розвитку, суспільного й національного прогресу ідентичності. Останні наукові дослідження зазначають, що національне суспільство, у якому всі індивіди активно розмовляють і читають українською мовою, розвиваються, осмислюють і діють для загального благополуччя українського народу, стають висококультурними й освіченими, з глибокими національними й загальноцивілізаційними ціннісними основами. Отже, відповідно до окреслених концептів сталого національного розвитку постає ключове завдання: завжди бути в педагогічному процесі з дитиною, розвивати загальнолюдські мотиватори для індивідуального розвитку, послідовно поглиблювати індивідуальну потребу до активного читання й пізнання нового життя [1; 3: 4].

Наші розвідки виокремили такі складники розвитку історичних та мовно-літературних секторів в освітній діяльності особистості, яка перебуває в закладі освіти та досягає зміст мовно-літературної, громадянської та історичної освітніх галузей. Для цього є такі канали: курси підвищення кваліфікації педагогів, освітні тренінги, просвітницькі заходи, культурноосвітні проекти регіонального або загальнодержавного рівнів.

По-перше, цьому сприяють конкретні проекти щодо розбудови українського простору: кожна навчальна кімната має українську позначку – ім'я одного з видатних українців, які розвивали українську науку й освіту, та інформаційний блок, де розміщено відомості про вказану знакову особистість; проводяться історико-краєзнавчі розвідки про місцевих видатних людей, представників різних галузей суспільної діяльності, які зробили значний внесок у розвиток цього регіону; проходять місцеві освітньо-просвітницькі та екологічні заходи, які покращують стан довкілля; волонтерська робота, спрямована на підтримку Збройних Сил України, територіальної оборони та покращення умов реабілітації військовослужбовців ЗСУ; українськомовні конкурси та творчі заходи, зорієнтовані на національно-патріотичне виховання дитини за темами: «Об'єднаймося ж, брати мої!», «Ми обрали свободу!», «Петриківський розпис», «Наш край» тощо; комунікативні контакти з українською діаспорою та реалізація спільних проектів; освітні проекти з популяризації здобутків української літератури, національних меншин та корінних народів, прикладних та

аніматорських творчих робіт тощо. Окреслені заходи сприяють об'єднанню суспільства й патріотично налаштованої спільноти навколо прагнення розбудови української державності та її культурної спадщини.

Особливим просвітницьким завданням Академії є наповнення новим змістом курсів підвищення кваліфікації вчителів, які сприятимуть професійному зростанню педагогів, із застосовуванням сучасних педагогічних методик і системних підходів до сталого розвитку дитини. Із цією метою, за традицією, багато років поспіль проводиться щорічний педагогічний фестиваль майстерності «EDU-FEST», який став новою платформою кращих надбань в освіті й педагогіці Дніпропетровщини щодо розвитку мовленнєвої культури та долучення до читання української й національної літератур, розбудови практик педагогічного партнерства та якісної освіти.

Прикладами діяльнісного долучення до активного читання й осмисленого розуміння культурної спадщини українського народу є національні й міжнародні освітні проєкти, які реалізовано в останні роки: «Мистецтво сценічного слова» (інтегрований курс 5-6 клас НУШ, як підготувати шкільну дитячу виставу за текстом казки чи іншого літературного твору); «Пригоди маленького метелика» (спільний культурно-освітній проєкт «Україна – Словенія», який реалізували діти двох країн); «Від дитини – дитині» (інклюзивний аудіоосвітній проєкт читання дитячих письменників Дніпропетровщини для дітей з проблемами зору); «Вивчаємо іноземну мову з мультиками» (за творами письменників Придніпров'я й малювання, озвучення, музичний супровід, кадрування, різні мови – від української до англійської, німецької, польської, словенської та ін.); інклюзивні освітні проєкти з читання – книги «Апостоли свободи» та «З вінця – до вінця»; окреслено нові стратегічні плани.

Новим виміром освітньо-культурних проєктів, пов'язаних із цифровими системами, став організаційно-методичний супровід педагогічної роботи з мовних курсів при Академії за темою «Українська мова: від вимови до розмови». Ці курси призначені для здобувачів освіти та батьків, діти яких навчаються в закладах освіти та внутрішньо переміщених осіб із Херсонщини, Донеччини, Луганщини та Запоріжжя. Поданий цифровий контент – у відкритому доступі у всемережі Youtube, постійно наповнюється творчими доробками вчителів та здобувачів освіти нашого регіону. Організовано заходи на виконання розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження оперативного плану її реалізації на 2023-2025 роки».

Доброю традиційною й просвітницькою акцією стали літературні студії «письменник-читач», які проводять працівники академії, письменники для дітей з

метою розвитку мовленнєвої комунікації та індивідуального світосприйняття життя. Адже у процесі читання літературних творів разом із героями оповідей читачі подорожують, опановують загальнолюдські цінності, осягають життєві принципи, значення для людини слова «свобода». Ці зустрічі надихають на нові освітні проєкти для маленьких і дорослих читачів. Такі заходи є прикладом активного комунікативного й просвітницького діалогу творчої інтелігенції і здобувачів освіти, їхніх батьків та інших громадян. Адже російський агресор ставить за мету порушити єдність українського народу й віру в українську державність.

Підбиваючи попередні підсумки реалізації освітніх проєктів, спрямованих на формування любові до читання, можна зазначити, що саме послідовні й системні дії педагогів і батьків дають відчутні результати, адже освітні проєкти сприяли національно-патріотичному вихованню та всебічному розвитку дитини; проведені заходи є прикладом успішного українськомовного читацького розвитку нової особистості. Найбільш актуальними є поширені педагогічні практики залучення здобувачів освіти до застосування сучасних цифрових технологій для творчого саморозвитку й формування культури читання, комунікації з приводу прочитаного, до осягнення інформації, поданої у розмаїтті форм – відеопродукції, коміксах, у ході реалізації міжлітературних і міжмистецьких зв'язків для глибшого осмислення прочитаного. Такі стратегії зміцнюють віру, спонукають до розбудови демократичних цінностей, до осмислення значення свободи як фактору національної єдності, державності і стратегічної перспективи розвитку української культури.

Список використаних джерел:

1. Безена І.М., Заржицька Е.І., Ващенко М.І., Гірліна Н.Ю. «Казкотерапія» та культура читання як фактори розвитку дитини. Сучасні стратегії, цінності й пріоритети дошкільної та початкової освіти. // *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 24 листопада 2021 року. Дніпро, 2021. С.128-133.
2. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» та затвердження оперативного плану її реалізації на 2023-2025 роки». / Розпорядження КМУ від 03.03.2023 р. №190-р.
3. Лисенкова, В. В. (2021). Філософізація та елементи казкотерапії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Теорія культури і філософія науки», (62), 81-85. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2020-62-11> . URL: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/view/17021>
4. Проєкт освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. URL: <https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1K4NTJoAR49jTNz4wSxWnc-tBa2QYzZZ5jFkER2VyqvU>